

## Μακεδονικά

Τόμ. 2

# ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

1941-1952



ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ  
1953

### Λαογραφικά από τον Αυγερινό

Ευαγγελία Παπαστεργίου

doi: [10.12681/makedonika.9263](https://doi.org/10.12681/makedonika.9263)

Copyright © 2016, Ευαγγελία Παπαστεργίου



Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

### Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαστεργίου Ε. (2017). Λαογραφικά από τον Αυγερινό. *Μακεδονικά*, 2, 385–394.  
<https://doi.org/10.12681/makedonika.9263>

## ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΥΓΕΡΙΝΟ

Τὸν Αὐγουστο τοῦ 1950 παραθέριζα στὸν Αὐγερινό. Εἶναι ἓνα μικρό, πολὺ ἤσυχο καὶ πολὺ ὁμορφο χωριὸ τοῦ Βοῦ, πὸν βρίσκεται δυτικὰ ἀπὸ τὴν Κοζάνη σὲ ἀπόσταση 79 χιλιομέτρων καὶ σὲ ὕψος 1200 μέτρων. Οἱ κάτοικοι μιλοῦν ὄλοι ἑλληνικά, παλαιότερα μάλιστα, καθὼς με ἐπληροφόρησαν, φαίνεται ὅτι μιλοῦσαν βόρειο ἰδίωμα. Σήμερα, ἐγὼ τοῦλάχιστον, δὲν διέκρινα καμμιά διαφορά ἀπὸ τὴν κοινὴ προφορά.

Σκέφθηκα πῶς δὲν θάταν ἄσχημο νὰ ἀσχοληθῶ με τὰ ἔθιμα τοῦ χωριοῦ, μιὰ καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ μέρη ἔχομε τόσα λίγα λαογραφικά. Τὰ ἔθιμα, πὸν περιγράφω, τὰ ζήτησα κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ μία γυναῖκα τοῦ χωριοῦ, 62 περίπου χρονῶν, τὴν Καλλιόπη Νάνου. Μοῦ εἶπε τὰ ἔθιμα, πὸν ἐπικρατοῦσαν στὴν ἐποχὴ της, γιατί σήμερα καὶ ἐδῶ οἱ κάτοικοι ἔχουν πάρει πολλὰς συνήθειες δικές μας στὸν γάμο, τὶς ἀρραβῶνες κ. ἄ. καὶ ἔτσι χάθηκε ἐκεῖνος ὁ ζωντανὸς τοπικὸς χαρακτήρας, πὸν ὑπῆρχε 50 χρόνια πρὶν.

Θὰ ἀρχίσω ἀπὸ τοὺς ἀρραβῶνες.

### Ἀρραβῶνες.

Ὅταν ἓνας ἄνδρας ἀποφασίσῃ νὰ πανδρευθῆ, στέλνει μία συγγένισσά του νὰ πάη στὸ σπίτι τῆς κοπέλλας, γιὰ νὰ κἀνῃ τὴν πρόταση καὶ νὰ πάρῃ τὴν ἀπάντησιν τῶν γονέων τοῦ κοριτσιοῦ. Ἡ πρόταση αὐτὴ μπορεῖ νὰ γίνῃ ὅποιαδήποτε μέρα τῆς ἐβδομάδας ἐκτὸς τῆς Τρίτης καὶ τοῦ Σαββάτου καὶ εἶναι μᾶλλον πρόταση ἀνεπίσημη. Ὅταν συμφωνηθοῦν ὄλα, φεύγει ἡ «προξενήτρα» καὶ πάει στὸ σπίτι τοῦ νέου καὶ μεταδίδει τὶς ἀποφάσεις τῶν οἰκείων τῆς κοπέλλας.

Ὁ ἐπίσημος λόγος δίδεται τὴν Κυριακὴ τὸ βράδυ ἀπὸ τὸν πατέρα τοῦ νέου. Αὐτὸς πηγαίνει στὸ σπίτι τοῦ κοριτσιοῦ, τὴν ζητᾷ ἐπισήμως καὶ ἀρχίζουν τὰ «κεράσματα».

Ἡ κοπέλλα βγάζει σ' ἓνα δίσκο ἓνα ποτήρι με κρασί, τὸ «καυχί», ὅπου ὁ πεθερὸς ρίχνει μέσα κάτι γιὰ δῶρο· συνήθως βενέτικα φλουριά. Στὸ δίσκο ρίχνουν δῶρα καὶ φλουριά οἱ συγγενεῖς. Ὅταν σηκωθῆ ὁ πατέρας τοῦ νέου νὰ φύγῃ, τοῦ ρίχνουν στὸν ὤμο δῶρα γι' αὐτὸν καὶ τοὺς σπιτικούς του καὶ τότε ρίχνουν ντυφεκιὰς καὶ βγαίνοντας τραγουδοῦν:

Ρίχνω τὸ μαντηλάκι μου τριόδιπλο σὶ τὸν ὦμο,  
λαφίνα μου,  
τριόδιπλο σὶ τὸν ὦμο.

Γιατί, λαφίνα μ', δὲν βοσκᾶς, δὲν πᾶς κοντὰ μὲ τσ' ἄλλες ;  
λαφίνα μου,  
δὲν πᾶς κοντὰ μὲ τσ' ἄλλες ;

Τὸ τί καλὸν ἀπ᾽ ἄνω ἐγὼ χωρὶς ἀλαφοπαίδι ;  
λαφίνα μου,  
χωρὶς ἀλαφοπαίδι ;

Δώδεκα χρόνια ἔκανα χωρὶς ἀλαφοπαίδι  
καὶ τώρα στὰ γεράματα μοῦ βρέθ' κε ἓνα μωσχάρι.

Προχωρῶντας πρὸς τὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ τραγουδοῦν τὸ τραγούδι :

Μᾶς κλέψαν τὴ Θανάσω,  
τὴν πῆραν μιὰ βραδειά,  
μωρ' Θανάσω,  
τὴν πῆραν μιὰ βραδειά.  
Δὲν φώναζες, Θανάσω,  
νὰ σὲ γλυτώσω ἐγὼ,  
μωρ' Θανάσω,  
νὰ σὲ γλυτώσω ἐγὼ,  
Τί νὰ φωνάξω ἢ δόλια μ'  
καὶ τί ν' ἀντιλοηθῶ ;  
Τὸ στόμα βουλωμένο,  
μαντήλι στὸ λαιμό.  
Περπάτια, μωρ' Θανάσω,  
νὰ σὲ γλυτώσουμε,  
μωρ' Θανάσω,  
νὰ σὲ γλυτώσω ἐγὼ.  
Δὲν μπορῶ νὰ περπατήσω,  
δὲν μπορῶ νὰ περπατῶ,  
μὲ σπάζουν τὰ στελνάγια  
καὶ οἱ λιανόπετρες.

Τελειώνει τὸ τραγούδι καὶ δίνονται εὐχὲς μὲ χειραψίες καὶ φιλήματα. Στὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ μόλις φθάσουν, δίνουν τὰ δῶρα καὶ εὐχονται τὸν γαμβρό. Ὑστερα μένουν ἐκεῖ μαζί ὅλοι οἱ συγγενεῖς καὶ γλεντοῦν ὅλη τὴ βραδειά.

Τὴν Τετάρτη τὸ βράδυ, δυὸ μέρες δηλαδή μετὰ τὴν πρόταση, γίνονται τὰ «γνωρίσματα». Οἱ συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ πᾶνε ὅλοι μαζί στὸ σπίτι

τῆς νύφης. Ἡ νύφη φιλάει τὰ χέρια ὄλων καὶ κάθονται καὶ τρῶνε. Τραγουδοῦν διάφορα τραγούδια καὶ χορεύουν. Χορεύουν τὸν «παρδαλὸ» χορὸ. Δηλαδή πιάνονται πρῶτα ἡ νύφη, ὕστερα ὁ γαμβρὸς καὶ ἔπειτα νέοι καὶ νέες ἐναλλάξ. Τὸ γλέντι βαστᾷ ὅλη τὴν νύχτα.

Τὴν Παρασκευὴ τὸ βράδυ, δυὸ μέρες μετὰ ἀπὸ τὰ πρῶτα «γνωρίσματα», γίνονται τὰ δεύτερα «γνωρίσματα». Δηλαδή πηγαίνουν οἱ συγγενεῖς τῆς νύφης στὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ καὶ γίνεται ἀκριβῶς τὸ ἴδιο γλέντι, ὅπως καὶ τὴν Τετάρτη.

Ὅστερα ἀπὸ αὐτὸ ἡ ἀρραβώνα θεωρεῖται ἐπίσημη πιά καὶ ὁ γαμβρὸς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ πηγαίη ἐλεύθερα στὸ σπίτι τῆς νύφης.

Οἱ ἀρραβῶνες τελείωσαν. Ἀρχίζουν ἔπειτα οἱ ἐτοιμασίες γιὰ τὸν γάμο.

### Ἐτοιμασίες γιὰ γάμο.

Ἀρχίζουν νὰ ἐτοιμάζουν τὰ προικιά. Τὰ τοπικὰ ρούχα, τὶς «κοντοῦσες», κάπες κ.λ.π. τὰ ράβουν οἱ «ραφτάδες».

Μιά ὥρισμένη μέρα μαζεύονται στὸ σπίτι τῆς νύφης οἱ «ραφτάδες» καὶ ἀρχίζουν νὰ ράβουν τὶς «κοντοῦσες». Τὸ μεσημέρι πηγαίνουν καὶ ὄλοι οἱ συγγενεῖς φέροντας «μπουγάτσες» καὶ «λαγγίτες». Τρῶν ἐκεῖ. Μετὰ τὸ φαγητὸ τρῶνε τὶς «μπουγάτσες»<sup>1</sup> καὶ τὶς «λαγγίτες».<sup>2</sup> Πίνουν, χορεύουν, τραγουδοῦν, γλεντοῦν καὶ «ρίχνουν» στοὺς ραφτάδες τὰ δῶρα, κάλτσες μάλλινες καὶ χρήματα.

Ὁ γάμος πλησιάζει.

### Γάμος.

Τὴν Κυριακὴ ὀκτὼ μέρες πρὶν ἀπὸ τὸ γάμο φτιάχνουν τὰ «τέλια»,<sup>3</sup> ράβουν τὸ τούλι καὶ εἶναι ἐκεῖ γύφτοι ὀργανοπαῖκται καὶ συγγενεῖς τῆς νύφης καὶ τοῦ γαμβροῦ. Γλεντοῦν ὡς τὸ πρῶτ. Τὸ γλέντι αὐτὸ γίνεται στὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ.

Τὴν Δευτέρᾳ τὸ πρῶτ στὸ σπίτι πάλι τοῦ γαμβροῦ πιάνουν τὸ προζύμι, γιὰ νὰ ζυμώσουν τὰ ψωμιά. Καὶ τραγουδοῦν:

*Εὐχῆσου με, μαννίτσα μου, νὰ πρωτοκοσκινίσω  
τὸ νιόγαμπρο προζύμι.<sup>4</sup>*

Τὴν Τετάρτη πιάνουν τὸ προζύμι στὴν νύφη γιὰ τῆς νύφης τὰ ψωμιά. Τὸ ἴδιο γλέντι μὲ τὰ ἴδια τραγούδια.

<sup>1</sup> Ψωμί στὸ ταψί· γίνεται μὲ ἀλεύρι καὶ λάδι.

<sup>2</sup> Λουκουμάδες.

<sup>3</sup> Τούλι καὶ τρέσες.

<sup>4</sup> Ἡ συνέχεια εἶναι ἄγνωστη, γιὰ τὸ τραγούδι ἔπαψε νὰ τραγουδιέται πιά.

Τὴν Πέμπτη ἐτοιμάζονται ἀπὸ τὸν γαμβρὸν γὰ πᾶν τὰ δῶρα τῆς νύφης. Τὰ δῶρα εἶναι τὰ «τέλια», τὸ πέπλο, μαντήλι γιὰ κεφάλι καὶ κοσμήματα. Μαζὶ μ' αὐτὰ κάνουν τὴν «κουλούρα». <sup>1</sup> Μ' αὐτὴ τὴν κουλούρα θὰ καλέσουν τὴν νύφη στὸ σπίτι. Ἡ νύφη ἐτοιμάζει τραπέζι καὶ τρῶν ἐκεῖ οἱ συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ. Φεύγοντας ἡ νύφη τοὺς δίνει καὶ δῶρα, σ' ὄλους κάλτσες καὶ στὸ γαμβρὸ κάλτσες, πουκάμισο καὶ γραβάττα. Στὸν δρόμο τοῦ γυρισμοῦ τραγουδοῦν καὶ οἱ συγγενεῖς τῆς νύφης κερνοῦν κρασί ἀπὸ «λαῆνες». Τραγουδοῦν :

*Στὴν Κρανιὰ μέσ' στὸ μπογάζι  
πάτησαν ἓνα καρ' βάνι,  
πῆραν ἄσπρα, πῆραν γρόσια,  
πῆραν καὶ μιὰ Ρωμοπούλα,  
ποῦταν ἄσπρη σὰν τὸ γάλα,  
κόκκινη σὰν τὸ μεριτζάνι.<sup>2</sup>*

Τέλος τῆς νύφης οἱ συγγενεῖς πηγαίνουν στὸ σπίτι τῆς νύφης καὶ οἱ ἄλλοι στοῦ γαμβροῦ.

Τὴν Παρασκευὴ ἐτοιμάζουν στὴν «νούνα» (κουμπάρα) τὰ στέφανα. Τὰ στέφανα εἶναι καμωμένα ἀπὸ κληματσίδες καὶ τὰ ψύνουν μὲ φυλλώματα καὶ βασιλικό.

Τὴν Παρασκευὴ ἐπίσης φορτώνουν τὰ προικιά τῆς νύφης στὰ ἄλογα, ρίχνουν καὶ ἀπὸ πάνω ρύζι, κουφέτα καὶ ξεκινοῦν μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς συγγενεῖς τῆς νύφης καὶ τὰ πᾶν στὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ. Ἐκεῖ τοὺς κερνοῦν γλυκὸ καὶ φεύγουν.

Τὸ Σάββατο τὸ μεσημέρι πηγαίνουν τὰ ὄργανα στὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ. Ἔχουν τραπέζι καὶ τρῶν οἱ συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ καὶ ἡ μουσική.

Τότε ἔρχονται καὶ οἱ «μπρατίμοι» <sup>3</sup> καὶ φέρνουν τὸ «μπαριάκι». Τὸ μπαριάκι εἶναι ἓνα κοντάρι μὲ σημαία. Στὴν κορυφὴ κάνουν σταυρὸ ἀπὸ λουλούδια καὶ στὶς τρεῖς ἄκρες σκαλώνουν μῆλα. Αὐτὸ τὸ τοποθετοῦν στὴν κορυφὴ τοῦ σπιτιοῦ. Χορεύουν οἱ συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ καὶ ἔπειτα οἱ δύο «μπρατίμοι» καὶ οἱ γύφτοι πηγαίνουν στὴν νύφη καὶ ἐκεῖ τοὺς κερνοῦν γλυκὸ καὶ τοὺς βάζουν γλυκίσματα, λουκάνικα, κάστανα ψημένα, καρύδια καὶ κρασί. Χορεύουν οἱ συγγενεῖς τῆς νύφης ἕως τὸ βράδυ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ πηγαίνουν στὸ γαμβρὸ ξανὰ καὶ καλοῦν ὄλο τὸ χωριὸ μὲ τὰ βιολιά.

Στὸ γαμβρὸ βάζουν τραπέζι καὶ τρώει ὄλο τὸ χωριὸ Χορεύουν ὅλη τὴν νύχτα καὶ στὸ γαμβρὸ καὶ στὴ νύφη.

Τὸ πρωτὶ, μόλις χαράξῃ, πηγαίνουν τὸ γαμβρὸ οἱ συγγενεῖς του στὸ

<sup>1</sup> Ψωμί μὲ λάδι πολλές φορές τὸ ψωμί εἶναι ρεβυθένιο.

<sup>2</sup> Χάντρες κόκκινες.

<sup>3</sup> Δύο φίλοι τοῦ γαμβροῦ, πού κάνουν ὑπηρεσίες στὸ γάμο.

«πηγάδι»<sup>1</sup> μὲ τραγούδια καὶ βιολιά. Ὁ γαμβρὸς κρατᾷ ἓνα «γκιούμι» μὲ μιὰ ρίζα βασιλικὸ καὶ τὸ γεμίζει νερό. Τότε τραγουδοῦν :

Θέλω ν' ἀνέβω σὲ βουνό,  
 γιὰ ν' ἀγναντέψω καὶ νὰ ἰδῶ  
 τὸ ποιὸς καμπὸς καλύτερος.  
 Κανὰς καμπὸς δὲν μ' ἄρесе,  
 ἓνα βουνὸ μόν' μ' ἄρесе,  
 ποῦχει λουλούδια πράσινα,  
 καὶ στήν κορφὴ ἔπὸ τὸ βουνὸ  
 ἦταν μιὰ βρύση μὲ νερό,  
 νὰ πάρῃ ὁ νιόγαμπρος νερό,  
 γιὰ νὰ λουσοῦν, νὰ μπερμπερισθῆ,  
 νὰ πάῃ στήν πόλη καὶ νὰ ῥοθῆ,  
 νὰ φέρῃ κόρη ὁμορφή,  
 τόσ' ὁμορφή καὶ ἀγρήγορη.

Ὁ γαμβρὸς φεύγει.

Μετὰ ἔρχονται στὸ «πηγάδι» οἱ συγγενεῖς τῆς νύφης μὲ τὴν νύφη. Καὶ αὐτὴ βυστάει «γκιούμι» μὲ βασιλικὸ. Φοράει τὰ παλιά της φορέματα. Τραγουδοῦν :

Ἦρθε τὸ Σαββάτο βράδυ,  
 πάει ἡ νύφη στὸ πηγάδι  
 καὶ μαλώνει μὲ τὸ «Γιῶργο».<sup>2</sup>  
 «Ἄφησές με, μωρὲ Γιῶργο,  
 νὰ γεμίσω τὸ καρδάρι,  
 ἀκόμα ἀπόψε εἶμι στήν μάννα μ'  
 καὶ αὔριο βράδυ μετ' ἐσένα  
 Καὶ μὲ κρούει καὶ μὲ μαλώνει  
 καὶ μὲ στέλνει στὸ πηγάδι,  
 νὰ γεμίσω τὸ καρδάρι.

Φεύγει καὶ ἡ νύφη γιὰ τὸ σπίτι της. Στὸν γαμβρὸ μετὰ τὴν ἐπιστροφή τους ἀπὸ τὴν βρύση βάνουν τὸ νερὸ καὶ ζεσταίνεται καὶ λούζει ὁ νοῦνος τὸν γαμβρὸ. Τραγουδοῦν :

Λουζῆται τὸ ἀρχοντόπουλο σ' ἐνὰ χρυσοὸ λιγένη,  
 ἡ πάπια φέρνει τὸ νερὸ καὶ ἡ χήνα τὸ σαποῦνη  
 καὶ ἡ ἀδελφὴ ἡ ἀγλήγορη φέρνει χρυσοὸ μαντήλι.  
 «Κρατειᾶ, ἀδελφή μ', τὸ μαντήλ', νὰ μάσης τὰ μαλλιά μου,  
 νὰ μὴ μ' τὰ πάρουν οἱ ἐχθροὶ καὶ μὲ τὰ κάνουν μάγια».

<sup>1</sup> Βρύση.

<sup>2</sup> Ὅ,τι ὄνομα ἔχει ὁ νέος.

Μετὰ ξυρίζουν τὸν γαμβρὸ καὶ τραγουδοῦν :

*Νᾶργυρὸ ξυράφι  
σέρνει ἀγάλια ἀγάλια,  
τρίχα μὴν ραγίση,  
κι οὐδ' αὐτὴ τὴν τρίχα  
χάρισμα δὲν ἔχω  
ἀπὸ τὸν νουνό μου  
καὶ ἀπ' τὴ νουνά μου.*

Ξημέρωσε. Τοὺς ἀφήνουν οἱ προσκεκλημένοι καὶ φεύγουν. Ἀλλάζουν καὶ ξανάρχονται. Πηγαίνουν τότε οἱ «μπρατίμοι» καὶ παίρνουν τὸν νοῦνο. Συνοδεύουν βιολιά. Ὁ νοῦνος ἔχει τὰ στέφανα. Τὰ πηγαίνουν στὸν γαμβρὸ. Ἀμέσως μετὰ οἱ ἄνδρες, οἱ συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ, πηγαίνουν νὰ πάρουν τὴν νύφη. Οἱ γυναῖκες τοὺς συνοδεύουν λίγο καὶ ἀρχίζουν νὰ χορεύουν. Φεύγοντας ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ ἔχουν μαζί τους ἕνα ψωμί «μουγάτσα» καὶ λαίηνα μὲ κρασί. Μόλις σταματοῦν οἱ γυναῖκες νὰ χορέψουν, ἡ νούνα σπάνει τὴ μουγάτσα στὸ κεφάλι της, τὴν τρῶν οἱ γυναῖκες καὶ πίνουν τὸ κρασί.

Οἱ ἄντρες φτάνουν στὸ σπίτι τῆς νύφης. Ἐκεῖ τοὺς περιμένουν χορεύοντας. Ὁ γαμβρὸς φτάνει καβάλλα καὶ ρίχνει ἕνα μῆλο μὲ καρφωμένες δραχμές. Τὸ πετᾷ πάνω ἀπὸ τὸ σπίτι.

Ἡ νύφη κοιτάζει τὸν γαμβρὸ ἀπὸ τὸ παράθυρο μέσα ἀπὸ ἕνα καθρέφτη.

Ὁ γαμβρὸς ξεπεξεύει καὶ μέσ' στὸ δωμάτιο τὸν «ζώνουν» μὲ σάλι καὶ τὸν δωρίζουν ἕνα ποτήρι κρασιοῦ καὶ τὸν βάζουν καὶ ἕνα μαντήλι στὸν ὄμο. Ὁ ἀδελφὸς τῆς νύφης τὸν δίνει καὶ ἕνα κτύπημα στὸ πρόσωπο.

Ὁ γαμβρὸς, ὁ νοῦνος, ὁ παπᾶς, ὁ πατέρας, τὰ ἀδέλφια, οἱ μπρατίμοι πηγαίνουν στῆς νύφης τὸ δωμάτιο νὰ κάνουν εἰκονικὲς ἀρραβῶνες μὲ δαχτυλίδια. Ἡ νύφη σ' ὄλο τὸ διάστημα εἶναι σκεπασμένη. Ἡ ὥρα ἔχει πλησιάσει 10.30' μὲ 11.

Ὁ γαμβρὸς φεύγει καὶ ὁ μεγαλύτερος «μπράτιμος» φέρνει στὴν νύφη τὰ παπούτσια. Ἡ νύφη φιλᾷ τὸ χέρι του, τὰ παίρνει καὶ κάνει πὼς δὲν τὰ θέλει. Τὰ πετᾷ τρεῖς φορὲς κάτω. Τέλος τῆς τὰ βάζει ὁ «μπράτιμος» καὶ μοιράζουν καραμέλλες στοὺς γῦρο.

Τώρα εἶναι ὄλοι ἕτοιμοι νὰ ξεκινήσουν. Βγαίνει ἡ πομπή. Μόλις ἡ νύφη φτάσῃ στὸ κατώφλι, ἐκεῖ ἔχουν ἕνα σταυρὸ (κόσμημα), ἕνα ψωμί καὶ κρασί. Φιλᾷ τὸν σταυρὸ καὶ τὸν παίρνει. Τὸ ψωμί καὶ κρασί τὰ «δρασκελσίει». Βάζουν τὴν νύφη καβάλλα καὶ ὁ γαμβρὸς τὴν ραίνει μὲ κουφέτα καὶ ρίχνουν τρεῖς ντουφεκιές. Γιὰ νὰ ἀνεβῆ στὸ ἄλογο, κατεβάζουν

ἓνα μικρὸ ἀγόρι, πὺν εἶχαν ἐπάνω· τὸ φιλάει καὶ τὸ δίνει ἓνα μῆλο. Τὸ ἴδιο κάνει καὶ ὁ γαμβρός, γιὰ νὰ καθολικέψη στὸ ἄλογο.

Ξεκινᾶν γιὰ τὴν ἐκκλησία. Ἡ ὥρα εἶναι 12. Στὸ δρόμο τραγουδοῦν γιὰ τὴν νύφη :

*Φεύγω κλαίγοντας, φεύγω παραπονοῦντας,  
ὡς κ' ἡ μάνα μου κι αὐτὴ μοῦ λέει φεύγα.*

Πηγαίνουν στὴν ἐκκλησία μέσα στὸ προαύλιο καθάλλα. Ἐκεῖ χορεύουν ἡ νούνα, οἱ γυναῖκες, ἔχοντας καὶ τὰ στέφανα.

Βάζουν ἓνα μικρὸ στῆς νύφης τὴν ἀγκαλιὰ καὶ πάλι τὸ φιλᾷ, τὸ δίνει μῆλο καὶ ἓνα ζευγάρι κάλτσες. Ἀπὸ ἐκεῖ τὴν κατεβάζει ὁ πεθερὸς ἀγκαλιὰ. Χαιρετᾷ ἡ νούνα καὶ ἡ πεθερὰ τὴν νύφη, τὴν παίρνει ὁ «μπράτμος» μὲ τὸ μαντήλι (κρατοῦν κ' οἱ δύο ἓνα μαντήλι) καὶ τὴν ὀδηγεῖ μέσα. Στὴν πόρτα περιμένει ὁ παπᾶς μὲ τὸ Εὐαγγέλιο, τοὺς παίρνει μέσα καὶ γίνεται τὸ μυστήριον. Μετὰ τὸ τέλος φεύγουν. Ἐμπρὸς ὁ παπᾶς, πίσω ἡ νύφη μὲ τὸ γαμβρὸ κρατιοῦνται ἀπὸ τὸ χέρι καὶ οἱ γυναῖκες τῆς ἀκολουθίας. Τραγουδοῦν :

*Σπέρνει ἡ νούνα τὸ κριθάρι,  
νὰ φυτρώνη φοῦντες, φοῦντες,  
σὰν τοῦ νιόγαμπρου τὴν κάπα,  
σὰν τῆς νύφης τὰ στολίδια.*

Φτάνουν στὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ καὶ στὴν πόρτα περιμένει ἡ μητέρα τοῦ γαμβροῦ. Κρατᾷ ἓνα πιάτο μὲ μέλι, ἓνα πιάτο μὲ βούτυρο. Μ' αὐτὰ ἀλείφει πρῶτα ὁ γαμβρὸς τρεῖς φορὲς τὴν πόρτα καὶ ὕστερα ἡ νύφη. Μπαίνουν μέσα, ὁ παπᾶς ξαναδιαβάζει, χαιρετοῦν τὰ στέφανα καὶ τὰ βγάζουν. Βάζουν τραπέζι, τρῶν καὶ τραγουδοῦν :

*Μέσα σὲ τοῦτον τὸν σοφρᾶ,  
γραμμένα μάτια καὶ παρδαλά,  
σὲ τούτη τὴν ταβέρινα  
τρεῖς μαυρομάτες μᾶς κεροῦν.*

Εἶναι μεσημέρι. Μετὰ τὸ φαγητὸ βγαίνουν στὴν πλατεία. Ἐκεῖ χορεύουν ὅλοι οἱ συγγενεῖς καὶ ἀπὸ τοὺς δυὸ ὡς τὸ βράδυ. Μόλις τελειώσῃ ὁ χορὸς, λὲν τὸ ἕξις τραγοῦδι :

*Ἐφές μὲ τὸ φεγγάρι  
σήμερα στὸ πηγάδι  
βρίσκω μιὰ μαυρομάτα  
καὶ θέλω νὰ τὴν πάρω.  
Ὅσο νὰ κόψω ροῦχο  
καὶ ὅσο νὰ τῆς τὸ ράψω*



καὶ ὁ Γιώργος<sup>1</sup> μᾶς τὴν πῆρε  
καὶ τὴν κρατῶ ἀπὸ τὸ χέρι  
σὸν ἄγριο περιστέρι.

Φεύγουν καὶ πηγαίνουν στὴν βρύση, εἶναι ἡ ὥρα 6 περίπου, ὁ νοῦνος, ὁ πεθερός, οἱ μπρατίμοι, ὁ γαμβρός, παίρνει ἡ νύφη νερό, τοὺς ρίχνει καὶ πλένουν τὰ χέρια. Πηγαίνουν στὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ καὶ ἐκεῖ φεύγουν οἱ προσκεκλημένοι. Ὁ γαμβρός μὲ τοὺς μπρατίμους καὶ τὰ «βιολιά» πηγαίνουν στὴν μητέρα τῆς νύφης. Ἐκεῖ τοὺς βάζουν γλυκίσματα καὶ ὁ γαμβρός τοὺς προσκαλεῖ νὰ πᾶν τὸ βράδυ στὸ τραπέζι. Τὸ βράδυ, ἡ ὥρα 11, πηγαίνουν, τρῶν, γλεντοῦν, ὅλη τὴν νύχτα. Τὸ πρωτὶ τῆς Δευτέρας φεύγουν ὅλοι καὶ μένουν οἱ συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ, ποὺ ὀδηγοῦν τὴν νύφη ξανά στὴ βρύση καὶ τὴν ξαναφέρνουν πίσω. Ἐπειτα φεύγουν. Τελειώνει ἔτσι ἡ τελετὴ τοῦ γάμου.

Τὴν Τρίτη τὸ βράδυ εἶναι μιὰ σειρὰ ἐθίμων γιὰ τὴν νύφη, ποὺ γυρνῶ σπῖτι της. Αὐτὰ τὰ λένε «πιστροφία».

#### Πιστροφία.

Τὴν Τρίτη τὸ βράδυ προσκαλεῖ ἡ μητέρα τῆς νύφης τὸ ζευγάρι καὶ τοὺς συγγενεῖς γιὰ τραπέζι. Τρῶνε καὶ μετὰ γλεντοῦν ὡς τὸ πρωτὶ τῆς Τετάρτης. Κατὰ τὰ ξημερώματα κατεβαίνουν ὁ γαμβρός, οἱ «μπρατίμοι» καὶ τὰ βιολιά στὸ ὑπόγειο νὰ ἀρχίσουν καινούργιο βαρέλι κρασί. Τὸ ἀνοίγουν καὶ γεμίζουν ἕνα «κακάβι».<sup>2</sup> Ἡ πεθερὰ ἔχει ἐκεῖ κάτω «κανέστρες»,<sup>3</sup> γεμάτες ξηροὺς καρπούς, γλυκίσματα, φρούτα. Ὅλα αὐτὰ τὰ παίρνουν ἐπάνω καὶ ὁ γαμβρός σφάζει καὶ ἕνα πετεινό. Τὸν τηγανίζουν καὶ βάζουν ξανά τραπέζι. Τρῶνε καὶ φεύγουν. Αὐτὴ τὴν φορὰ ὁ γάμος τελείωσε ὀριστικά.

#### Κηδεῖα.

Καὶ τὰ κατωτέρω ἔθιμα τὰ πῆρα ἀπὸ τὴν ἴδια γυναῖκα, τὴν Καλλιόπη Νάνου. Εἶναι πολὺ λίγα, γιατί δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ πάρη κανένας πολλὰ στοιχεῖα γιὰ τὴν κηδεῖα, γιατί ἀπὸ πρόδηλη ἀποφεύγουν νὰ μιλοῦν γιὰ κηδεῖες.

<sup>1</sup> Ἡ κηδεῖα γίνεται ὅπως συνήθως μὲ μικρὲς μόνο παραλλαγές.

<sup>2</sup> Ὅταν ἡ πεθαμένη εἶναι νέα καὶ ἀνύπανκτη, τὴν τραγουδοῦν τραγούδια νυφικά. Τὴν ντύνουν ἐπίσης σὸν νύφη. Τὴν βάζουν στὸ κεφάλι λουλουδένιο στεφάνι.

<sup>1</sup> Τὸ ὄνομα τοῦ γαμβροῦ.

<sup>2</sup> Καζάνι μικρό.

<sup>3</sup> Καλάθια.

Τραγουδοῦν :

«Κρύψες με, μάννα, κρύψες με.  
—Ποῦ νὰ σὲ κρύψω, κόρη μου ;  
—Στὰ ἴλουδια, στὰ τριαντάφυλλα,  
στὴ ρίζα τοῦ βασιλικοῦ,  
νὰ μὴν ἔλθῃ ὁ Χάρος καὶ μὲ πάρῃ».

Αὐτὸ τὸ τραγοῦδι εἶναι νυφιάτικο. Στὸ γάμο λένε : «Νὰ μὴν ἔλθῃ ὁ Γιωργος (ἢ ὅποιος ἄλλος) καὶ μὲ πάρει». Τὸ τραγουδοῦν περιμένον-  
τας τὸν γαμβρό.

Στὶς νέες αὐτὲς κοπέλλες ἀντὶ κόλλυβα δίνουν κουφέτα. Στους νέους  
καὶ ἀνύπαντρος κάνουν τὰ ἴδια ἀκριβῶς.

Τοὺς ἡλικιωμένους ἄνδρες καὶ γυναῖκες τοὺς τραγουδοῦν τὰ «μοιρο-  
λόγια».

Τραγοῦδια νυφιάτικα, πού χρησιμεύουν γιὰ μοιρολόγια σὲ νέους καὶ  
νέες :

«Κόρη, τί μάννα σ' ἔκανε καὶ τί πατέρας σ' ἔχει;  
—Ἡ μάννα μ' ἦταν περδίκια καὶ ὁ ἀφέντης μ' περιστέρι,  
καὶ ἐγὼ σαῖνι γένομαι καὶ θέλω νὰ πετάξω.»

Περδίκια εἶχα στὸ κλουβί, τὴν εἶχα κλουβιασμένη  
καὶ σκανδαλίσκε τὸ κλουβί καὶ μοῦφυγε ἡ περδίκια.  
Κ' ἡ μάννα τῆς ἀπὸ κοντὰ μὲ τὸ κλουβί στὰ χέρια.  
«Γυρνά, γυρνά, περδίκια μου, νὸπίσω στὸ κλουβί σου,  
νὰ σὲ ταῖσω ζάχαρι, νὰ σὲ ποτίσω μέλι.

—Δὲν ἔρχομαι, μαννούλα μου, πάλι στὸ μάθημά μου.»

Τ' ἀκοῦτε, ν'ἀδελφάκια μου καὶ σεῖς μπρὲ ξαδελφάκια μου;  
Τὴν Κυριακίτσα τὸ πρωτὶ ὄλα τριγῦρο μ' ἔλατε  
κι ὄλοι τουφέκια ρίξετε  
νὰ μὴ ρθῇ ὁ Χάρος καὶ μὲ πάρῃ'  
καὶ μ' ἀπετάξῃ στὸ γιαλό.»

### Κτίσιμο σπιτιοῦ.

Εἶναι παρμένα ἀπὸ τὴν ἴδια γυναῖκα.

Μόλις θεμελιώσουν τὸ σπίτι, ρίχνουν μέσα στὰ θεμέλια τέσσερις  
μπουκάλες μὲ ἀγιασμό, διαβασμένο ἀπὸ τὸν παπᾶ. Τὶς βάζουν στὶς τέσσε-  
ρις «ἀγκωνιές».¹ Σφάζουν ἔπειτα καὶ ἓνα «σφακτό», κασίκι ἢ πρόβατο,  
πού τὸ αἷμα του τρέχει μέσα στὰ θεμέλια. Τὸ ψήνουν ἐπὶ τόπου καὶ τὸ φι-  
λεύουν στοὺς μαστόρους πού γλεντοῦν.

¹ Γωνιές.

Μόλις τελειώση τὸ πρῶτο πάτωμα, ξανασφάζουν καὶ φιλεύουν τοὺς μαστόρους.

Ὅταν φτάσουν στὴν σκεπή, σφάζουν καὶ τὸ τρίτο σφακτὸ καὶ τοὺς ξαναφιλεύουν τοὺς ἐργάτες.

Ὅταν τελειώση ἡ σκεπή, ὁ νοικοκύρης καὶ οἱ συγγενεῖς φέρουν δῶρα στοὺς μαστόρους, μαντήλια, κάλτσες, πετσέτες, λαγγίτες, μπουγάτσες, λαῖνες μὲ κρασί. Ὁ πρωτεργάτης εἶναι ἀνεβασμένος στὴν σκεπή καὶ φωνάζει : «Καλῶς ὤρισαν τὰ μπακτοῖσια τοῦ ἀφεντικοῦ μας. Καλῶς ὤρισε τὸ μαντήλι (ἢ δ,τι δὴποτε ἄλλο) τῆς κυρᾶς μας» καὶ συνέχεια ἀναφέρει τοὺς συγγενεῖς, ἀδέλφια, ξαδέλφια κ.λ.π.

Ὅστερα τελειοποιῦν τὰ σπίτια χωρὶς κανένα ἰδιαίτερο ἔθιμο.

### Ἄνομβρία.

Τὰ ἔθιμα αὐτὰ εἶναι ἀπὸ τὸ ἴδιο χωριό, τὸν Αὐγερινό, καὶ παρμένα ἀπὸ ἓνα γέρο τσέλιγκα, τὸ Γεώργιο Καρασίμο, ποὺ ὑπολογίζει πὼς ἔχει περάσει τὰ 85.

Ὅταν ἡ βροχὴ ἀργῇ νὰ ἔλθῃ, τότε οἱ χωρικοὶ στρέφονται πρῶτα στὸ Θεό. Κάνουν λιτανεῖα. Ὁ παπᾶς διαβάζει «παράκληση» νὰ βρέξι καὶ οἱ χωρικοὶ στέκουν γονατιστοί.

Κατόπιν τὰ παιδιά ντύνουν ἓνα παιδί μὲ κλαδιά, τὴν «περπερούνα», ὅπως τὴν λένε. Τὴν περιφέρουν σ' ὅλα τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ καὶ τραγουδοῦν :

*Περπερούνα περπατοῦσεν,  
τὸν Θεό παρακαλοῦσεν.  
«Θεέ μου, βρέξε μιὰ βροχή,  
μιὰ βροχή, μιὰ σιγανή,  
γιὰ ν' ἀνθίσουν τὰ χωράφια,  
γιὰ νὰ γενοῦν τὰ καλαμπόκια.»*

Σὲ κάθε σπίτι οἱ γυναῖκες βρέχουν τὴν «περπερούνα» μὲ νερὸ καὶ τοὺς δίνουν ἀλεύρι καὶ λίπος. Μ' αὐτὰ θὰ κάνουν λειτουργιᾶς γιὰ τὴν ἐκκλησία καὶ πίττα, γιὰ νὰ φᾶνε τὰ παιδιά.